

Austatud lugeja!

Käesolevas *Juridica* numbris käsitletakse finantsturgudega seotud teemasid. Finantsturud on peegeldus majanduse toimimisest: liigutatakse hüvesid ajas ja ruumis (pangandus), võetakse enda kanda stressi (kindlustus) ning peegeldatakse ärisid ja majandusi (väärtpaberitur). Lühidalt öeldes korraldatakse finantsmaailmas vabal tahtel põhinevat ümberjaotamist, et ühiskond saaks kõige optimaalsemalt luua lisaväärtust. Kui laulusõnade kohaselt vägivald armastab vabadust, siis finantsturule on meelepärane stabiilsus ja ettemääratavus. Siin astub lavale õigus, mis on justkui hästi nakkuv mõrt matemaatika tõenäosuse ehituskivide vahel.

Üldjoontes on õiguse roll majanduses suunata lahendama olukordi, kus vaba nõudlus ja pakkumine toovad kaasa soovimatu tagajärje. Õiguse jõul määratakse vaikimisi riskide paigutus ja nende ümbersättimise piirid. Finantssektoris keskendub õigus eriti info sümmeetriale ehk olukorrale, kus mõlemal kaupleva poolel oleks vahetatava eseme kohta samaväärse teabevälja mõistlike kuludega hankimise võimalus. Õiguse teiseks peamiseks ülesandeks on esindamise probleemi (ingl *agency problem*) lahendamine: sätestatakse esindaja hoolsus- ja lojaalsuskohustus esindatava suhtes, kuna esindaja on vaikimisi ülisuures teabelises ja muus eelises esindatava suhtes.

Õigus ei ela aga ise, vaid realiseerub institutsioonide tegevuse kaudu. Nendeks institutsioonideks on eelkõige kohtud, kuid finantsmaailmas ka teised organisatsioonid nagu keskpangad, järelevalveasutused ja muud finantsturuvõrgu osalised.

Institutsioonide tegevus ja tugevus ripub ära mitmest asjaolust. Eelkõige sõltub see inimestest, nende isikuomadustest, haridusest ja kogemustest. Alguses viitasin, et õigus ja selle tundmine on finantsturul võtmetähtsusega. Selle ilmestamiseks piisab avaldusest, et finantsturgudel keskset rolli mängiv nähtus – raha kui seaduslik maksevahend – on inimese looming ja õiguse laps. On märkimisväärne, et maailma mõjukamate keskpankade USA föderaalreservi, Euroopa Keskpanga ja Jaapani *Nichigin*'i juhid on õigusharidusega. See haridus annab unikaalse platvormi ja universaalse keele teiste majanduses oluliste sotsiaalteaduste mõistmiseks. Mul on siiani elavalt meeles õigusmajanduse (ingl *law & economics*) esimese loengu silmiavav mõju kümneid aastaid tagasi, kus modelleeriti oferdi ja aktsepti erinevaid rolle ning nende mõju ühiskondlikele suhetele: mis juhtuks, kui pakkumus oleks adressaadile kohe siduv?

Käesoleva *Juridica* artiklite autorid on Finantsinspeksioonis töötavad tipp-asjatundjad ja ühel juhtumil hea kolleeg Eesti Pangast. Erinumber ei piirdu õiguskäsitlustega, vaid vaatleb finantsturul toimuvat ka teiste sotsiaalteaduste vaatevinklist. Minu arvates rikastab see lugejaid, avades uusi horisonte. Seega ikka kindlalt, professionaalselt ja avatud meeltega!

Head lugemist!

Kilvar Kessler